

КАМАСУТРА

написана видатним мудрецем Ватсьяною
у супроводі коментаря, виконаного Яшодхарою, під назвою
ЗАСІБ ВІД ЛИХОМАНКИ¹

Переклад виконано з оригінального тексту на санскриті у редакції Durgāprasāda, що
був опублікований друкарнею Niṅṇayasāgara.

Перекладено Ольгою Неліною, спільно обговорено з Андрієм Скібіцьким.

Перший Загальний розділ Перша глава

Як відомо, хто в цьому світі тільки не висловлювався на свій розсуд про «Камасутру» Ватсьяяни. Тому, привітавши Всезнаючого, я викладу аналіз тексту під назвою «Засіб від лихоманки».

У світі існує [поділ] на чотири варни, брахмани та інші. Також існують чотири періоди життя, а саме учнівство, домогосподарство, відлюдництво та жебрацтво².

В контексті [«Камасутри»] ціль людського [буття] для брахманів та представників інших каст, має [лише] три складові³ внаслідок невизнання духовної практики для домогосподарів. Разом з тим, прихильники вчення про каму [кажуть], що головною ціллю людини, яка дає результати, є саме

¹ Назва коментаря Jayamaṅgala – «Засіб від лихоманки», вірогідно походить від назви аюрведичного рецепту, описаного в четвертому томі «Расаджаланідхі» (глава 2, присвячена лихоманці). <https://www.wisdomlib.org/definition/jayamangala>

Проте існують й інші варіанти перекладу, наприклад, «Переможне благословення». Однак, беручи до уваги перші речення коментаря, а також специфічну тягу людей до чуттєвого задоволення, я схильна думати, що в назві використана метафора, і знання отримані з книги прирівнюються до засобу, що лікує.

² Зазначу, що на відміну від українського суспільства, де жебрацтво носить маргінальний характер, в контексті Індії, це прийнятний суспільством спосіб життя, коли відмова від здобуття матеріальних цінностей відбувається саме заради присвячення себе духовним практикам. Жебрак слідує чітким умовам щодо отримання допомоги на проживання. Одним із основних текстів де вказанні такі умови є «Закони Ману».

³ Три складові сенсу людського буття (trivarga) – це *дхарма*, *артха* та *кама*. В більш пізніх текстах до цих сенсів додається ще *моक्षा* (практика духовного розвитку). В цьому контексті, кожен із цих термінів потребує ґрунтовного пояснення. Залишу тут своє бачення в декількох словах. *Дхарма* – це ті вчинки людини, мотивацією до яких було зробити щось корисне для суспільства та залишити це у спадок наступним поколінням. *Артха* – це піклування про своє благополуччя та благополуччя для своєї сім'ї. *Кама* – це і відчуття бажання до будь-чого, і об'єкт бажання, і те, від чого людина отримує чуттєве задоволення.

кама, оскільки [вона] спонукає до дхарми та артхи.⁴ Та без методу ками не досягти. Тому маючи намір викласти цей метод, вчитель Малланага⁵ написав цю книгу, спираючись на думки попередніх вчителів.

Репліка опонента:

Але ж оскільки кама спонукає до них, то дхарма та артха теж мають бути викладені, якщо вони згадані в книзі.

Яшодхара відповідає:

Звісно! Та кама залежить від того, як її застосовувати, і вона потребує інакшого методу [ніж потрібно для досягнення дхарми та артхи], навіть при тому, що спонукає до них. А розгляд методу це і є [засіб] застосування. Пізнання методу можливе завдяки науці⁶ про каму. І його неможливо здобути завдяки наукам про дхарму та артху.

Щодо «застосування» [Ватсьяна] скаже:

Через те, що чоловік та жінка прагнуть сексу, розглядається метод [як цього досягти]. І пізнання цього методу можливе завдяки «Камасутрі».

(1.2.18 – 19)

Тож тут йтиметься про метод. Його пояснення робить можливим застосування, [і це] завдяки науці про каму. Інакше, яким чином можливе пізнання, як не з науки? Проте серед тих, хто [взагалі] необізнаний в науках, пізнання методу [саме] цієї науки не виникає саме по собі, а можливе завдяки настанові від іншої [людини].

Репліка опонента:

Якщо [ми приймаємо можливість] настанови від іншої [людини], чому не можна вважати, що це і буде висновок з науки?

Яшодхара відповідає:

Просто таке пізнання науки схоже на [розпізнавання] в розриві книжкового листа, який зробила комаха, літери, бо цей розрив на цю літеру схожий. Але до кінця не зрозуміло, що [з цього] слід виконувати, а що слід відкинути. Та через достатність методів, містяни впливають ними на не містян і роблять з них містян.

Кажуть:

Те, що колись було досягнуто тим, хто не опанував науку, не варто сприймати всерйоз, як і літеру, що погрижена комахою.

Адже те, що у деяких знавців науки про каму відсутні [необхідні] навички, це саме їхній недолік, а не науки. Та однаковим чином, будь-де, через помилки в пізнанні, наука сенсу не матиме. Але і не всі ті, хто обізнаний в науках про медицину та інше, дотримуються дієт та подібного.

⁴ В цій та наступній главі наводяться роздуми щодо ієрархії цілей людського життя та їхньої співзалежності.

⁵ Малланага – ім'я автора «Камасутри», а Ватсьяна – це прізвище.

⁶ Під «наукою», в контексті Індії за часів написання «Камасутри», розуміли всю систему знань щодо певного питання: як ті знання, що були записані, так і ті, що передавалися усно.

Тому ті, хто відчують відданість, віру та прагнуть опанувати метод, вони й мають підстави використовувати науку.

Там, напочатку книги, [заради] безперешкодного руху, виконується привітання богам. Тому він [Ватсьяяна] сказав:

Вітаю Дхарму Артху та Каму⁷ (1.1.1)⁸

У [цьому] виразі немає неправильного порядку основ, навіть [не дивлячись на те, що] слово «Артха» починається та закінчується на літеру «а».⁹ Через надвисоку важливість Дхарми [саме його ім'я стоїть на першому місці].

[Пізніше Ватсьяяна] скаже:

Кожне [божество], яке згадане раніше, є важливішим.

(1.2.14)

Репліка опонента:

А як щодо доброзичливості по відношенню до інших богів?

Яшодхара відповідає:

Їх теж привітає. Потім він сказав –

Оскільки [вони є] темою обговорення в [цій] книзі. (1.1.2)

Існує правило, що пізнання предметів [серед тих, які призначені наукою чи не призначені], буде більш суттєвим стосовно тих, що призначені [наукою]. Як, наприклад, [пізнання] ками призначено в цій книзі, за рахунок того, що вона є цілю життя людини, так само і [пізнання] дхарми та артхи [призначено] нею. Цей попередньо вказаний метод існує для тих, хто рухається до досягнення трьох цілей життя.

Так [Ватсьяяна] скаже –

Три цілі життя пов'язані одна з одною, [тож] слід займатися [всіма ними]. [Практикувати] дхарму, артху, [заводити] дітей, [мати] стосунки [з родичами], збільшувати родину та [шукати] справжньої пристрасті, згідно науки, [слід] із цнотливою, освіченою жінкою тієї ж варни.

(1. 2 .1, 3 . 1. 1)

Боги уповноваженні керувати цим, завдяки тому, що вони на це призначені.

Репліка опонента:

Богами вони називаються метафорично.

Відповідь Яшодхари:

⁷ В цій сутрі, Дхарма, Артха та Кама згадані саме як боги, тому написано з великої літери. Зазначу, що якщо Дхарма та Кама як божества зустрічаються у творах часто, то саме Артха зустрічається рідко, мною вперше.

⁸ Це речення є першою сутрою в «Камасутрі». Тут і далі текст Сутри буде виділено жирним, а все інше – це коментар Яшодхари. В дужках вказаний спочатку номер глави, потім підрозділу і самої сутри.

⁹ Посилання на правило Паніні 2-2-33: ті слова, що в двандва самасі закінчуються та починаються на голосну «а» мають стояти першими.

[Ні,] інакше, через відсутність божественної природи Дхарми та інших богів, привітання не має відбуватися. Існування божеств у якості тих, хто головує, існує на підставі Традиції. І для ілюстрації сказав:

Пуруравас, маючи на меті побачити Щакру [Індру], пішов на небеса. Побачивши [спочатку] втілених Дхарму [а також Артху та Каму] підійшовши саме до Дхарми та, нехтуючи двома іншими богами, зробив ритуал обходу праворуч¹⁰. Тоді Пуруравас був проклятий тими двома богами, котрі не винесли зневаги.

Згодом через прокляття Ками і почалася його розлука з коханою Урваші. А коли розлука якимось чином вгамонилась, внаслідок прокльону Артхи, Пуруравас став занадто жадібний і захопив статки представників чотирьох варн. Через те, брахманами, які, через втрату статків, були стурбовані припиненням ритуальних дій, як наприклад, жертвопринесення, він був поранений жертвовною травою, що була в них у руках та помер. Така легенда.

[Вітаю] також вчителів, котрі пояснюють узгодженість між ними. (1.1.3)

Узгодженість «між ними», а саме Дхармою та іншими [Артхою та Камою] - то є суть. «Котрі пояснюють» – ті, хто роблять зрозумілим. Тобто [він вітає] пояснювачів узгодженості між ними.¹¹ Існує обмеження щодо використання у виразі¹² слова, [що виражає діяча] в шостому відмінку.¹³ [Але «пояснювач» це не так діяч,] як той, хто є причиною розуміння, каузатор.¹⁴ Вітання [саме] тим, хто заради того, щоб пояснити узгодженість між ними, навчив науці про це, а не інших - саме таке значення.

Чому? згодом сказав:

Оскільки вони [вчителі] пов'язані з ними [Дхармою, Артхою та Камою]. (1.1.4)

¹⁰ Ритуальне привітання та висловлення поваги, що полягає в урочистому обході навколо об'єкта, якому висловлюється шана, тримаючись від нього правою стороною тіла.

¹¹ В цьому абзаці наводиться граматичний розбір сутри, притаманний коментаторському стилю. Та при перекладі українською, це іноді виглядає, наче, ні про що. Часто подібний розбір надається тоді, коли є декілька варіантів інтерпретації слів або трапляється рідкісне правило чи граматичне виключення. Якщо ви не вивчаєте граматику санскриту, то раджу подібні фрагменти при читанні пропускати, оскільки для повноцінного пояснення знадобиться набагато більше слів, ніж коментатор наводить у тексті.

¹² Самасі, складному слові.

¹³ Відсилання до правила Паніні 2.2.15 де йдеться про те, що коли в складному слові остання основа утворена за допомогою суфіксів *ṭṣ* та *aka*, то попередня основа не може бути у шостому відмінку. Воно наводиться тут тому, що в оригіналі зустрічається саме такий випадок – *tat-samayasya avabodhaka*.

¹⁴ І тому тут можна вживати шостий відмінок у складному слові, Паніні 1.4.55.

Внаслідок їхньої зв'язаності [між собою] тут, в науці – саме таке значення. Оскільки вчителі виклали науку, висловивши більш стисло те, що було складено богами. Сутрою, що починається словами «**Бо Праджапаті**», – Ватсьяяна розповів про послідовний зв'язок попередніх вчителів, заради досконалого знання Традиції.

Бо Праджапаті, породивши потомство, пояснив їм спочатку, за допомогою ста тисяч розділів, засіб досягнення трьох цілей [дхарми, артхи, ками], які [мотивують людину] впродовж життя. (1.1.5)

Слово «**бо**» пояснюється через синонім. Перераховується безперервна лінія вчителів цієї Традиції в правильній послідовності.

«[Мотивують людину] **впродовж життя**». У людей є три стани [кожен з яких має відповідну] ознаку: народження, життя та вмирання. В цьому контексті, життя серед [інших] станів є кращим за народження, через [його] тривалість. Воно буває двох видів: щасливе та нещасливе. Також і три цілі життя [дхарма, артха та кама] бувають двох видів: здобуті та нездобуті. Тут перше [щасливе життя буде за рахунок досягнення цілей] дхарми, артхи та ками. А друге [нещасливе життя, проявиться у] ворожнечі, нездобутті [цілей] дхарми та артхи.

[Навіть] шлях в іншому світі буде щасливим завдяки слідуванню дхармі. А через неслідування буде нещастя. Саме через артху будуть існувати задоволення та можливість займатися дхармою. А через відсутність артхи – життя зі стражданнями та неможливість діяльності у сфері дхарми. Завдяки камі буде щастя та народження потомства. А через ворожнечу не буде ні того, ні іншого, адже без нащадків людське життя нещасливе, наче [перебування] трави. Таким чином три цілі життя [дхарма, артха та кама] пов'язані між собою.

Та без методу не існує можливості ні досягти ні уникнути того, з приводу чого виникає прагнення наблизитися або відсторонитися. Завдяки інструкції про метод існує наука, а завдяки практиці, що здійснюється належним чином, можливе узгодження між ними [дхармою артхою та камою].

«**Ста тисяч**» [пояснюються синонімами]. «**Пояснив їм спочатку**» – саме це було [сказано] на початку, оскільки далі в книзі про це вже не йтиметься.

Предмет священного знання стосується всіх людей. Тому [автор] помістив це знання в серці, ретельно обдумав його та потім ґрунтовно розповів придатну для всіх науку, що закарбувалася в його пам'яті.

Про одну з них, що стосується дхарми, розповів окремо Ману Сваямбху. (1.1.6)

«**З них**». Те, що розповів Праджапаті, містить три складові, [і] скрізь на чолі [стоїть] дхарма. Ману розповів про неї окремо. Бріхаспаті розповів про артху, а Нандін – про каму.

Слово «Сваямбху» [додано у сутрі] заради [уточнення, що йдеться] не про [однойменного] сина Вівасвата.

«**Що стосується дхарми**» – те місце, де йдеться про дхарму, [а саме] науку про дхарму, такий тут сенс.

Бріхаспаті розповів про те, що стосується артхи. (1.1.7)

«**Що стосується артхи**» – він створив науку про артху, такий тут сенс. Через те, що вони обидва [дхарма та артха] не є темою для обговорення [в цій книзі], перелік глав [про них, тут] не наводиться.

А помічник Махадеви [Шіви], Нандін розповів про Камасутру за допомогою тисячі глав. (1.1.8)

«**Махедева**» [додано в сутрі для того, щоб позначити, що] це саме той Нандін, який допомагає Махадеві, а не будь-хто інший з тим самим іменем. Кажуть, що коли Шіва разом з Умою тисячу божественних років переживали щастя від пристрасної насолоди, Нандін, який мав доступ до дверей їхньої спальні, промовив Камасутру.

Після оголошення предмету науки, тут буде наведений перелік розділів.

Проте Шветакету Ауддалаки скоротив її до п'ятиса глав. (1.1.9)

Нандін розповів про частину із того, [що раніше було сказаного Праджапаті]. Слово «**проте**» [в сутрі] використано у сенсі відмінності. «**Ауддалаки**» – це Шветакету, нащадок Уддалаки.

Раніше серед людей було прийнято займатися сексом з чужими жінками. Навіть казали:

О володар царів, жінки належать всім, наче відварений рис¹⁵.

Тому не слід ані гніватися на них, ані закохуватися в них, ані задовольняти їх.

¹⁵ За звичаями, коли рис подавався на стіл, то його міг взяти собі кожен охочий, персональної порції тоді ще не було.

[Однак] така норма поведінки була припинена нащадком Уддалаки.
Розповідали що:

Упиватись заборонив брахманам Уддалаки син,
Перелюбу серед містян, як провидець, він не стерпів.
Тож, з батьківського дозволу, спробувавши на світі все,
Шветакету науку склав, як в аскезі зміцнив себе.

Переклад Андрія Скібіцького

Однак її, в свою чергу, скоротив Бабхрав'я із Панчали за допомогою ста п'ятдесяти глав [і виклав] у семи розділах, а саме: загальний, про секс, про зваблення дівчини, про дружин, про чужих дружин, про мистецтво повій та розділ про таємне. (1.1.10)

«Її» – саме ту [версію «Камасутри»], що була скорочена нащадком Уддалаки. Він скоротив і зміст, і саму книгу. Раніше тут було сказано, що секс із жінкою іншого чоловіка був заборонений звичаєм, тому в цій [сутрі] слово «однак» [вживається у значенні] «на відміну», і отже, тут йтиметься про чужих дружин. [Далі слова] «**Ста п'ятдесяти глав**» [пояснюються синонімами].

«Загальний розділ» [називається так тому, що містить положення] для всіх наступних розділів. Другий розділ – «Про секс». Розділ, в якому йдеться про секс з дівчиною, називається «Зваблення дівчини». Той, де йдеться про ту, чиє призначення бути дружиною, зветься «Про дружин». Також [є розділ] «Про чужих дружин». Публічний будинок – це місце, де перебувають повії. Мистецтво повій – це те, де йдеться про використання публічного будинку.

А також є «Розділ про таємне» – приховане, приватне. Перерахування [всіх] розділів, починаючи із загального, [здійснюється] заради оголошення змісту книги. [Тож] такого роду питання піднімаються в книзі.

Отже, вчитель [Бабхрав'я] осягнув науку попередників та скоротив її до семи розділів задля доступного [обсягу]. Розділ – це те, де

назначається головна тема. Бабхрав'я – це нащадок Бабхру з Панчали¹⁶. [Для утворення слів у сенсі «нащадка»] від імен «Бабхру» та «Мадху» [потрібно використовувати] суфікс уаї.¹⁷

Шостий серед того, Розділ про мистецтво повій, створив окремо Даттака за дорученням повій із Паталіпутри. (1.1.11)

«Серед того» – що було скорочено нащадком Бабхру. Наступний для розгляду буде саме цей, шостий розділ, а не інший – [казано] задля уточнення. Інакше [кажучи], нумерація [розділу] взята з книги. Тож ми розповімо про нього наступним.

«Із Паталіпутри» – місто Паталіпутра¹⁸ в регіоні Мадга, там перебували [повії]. При словотворі, щоб позначити мешканців сходу, до слів на «р» та «і»¹⁹ додається суфікс виї.

«За дорученням». Як і один з багатьох, брахман з міста Матхури, мешкав у Паталіпутрі. У нього в пізньому віці народився син. Мати ж померла відразу після його народження. І батько віддав сина іншій жінці брахманської варни, а сам перестав підтримувати з ним сімейні стосунки та з часом помер. Брахманка, розсудивши, що її син прийомний, дала йому ім'я згідно обставин – Даттака.²⁰ Вихований нею, він за короткий час опанував всі знання та мистецтва. А оскільки за характером він любив пояснювати, то здобув славу вчителя Даттаки. Одного разу він замислився, що саме повсякденне життя більш за все заслуговує на пізнання. А воно, зазвичай, притаманне повіям. І тоді він щодня почав відвідувати бордель, місце в якому близькість була понад усе. І так [добре] він пізнав, що сам став бажаним як наставник цього. Незабаром головна повія Вірасени попросила його розповісти про те, як задовольняти чоловіків. Тож він створив цей розділ окремо за дорученням повій. Така історія.

¹⁶ Історичний регіон та стародавня держава в північній Індії в міжріччях Ганги та Ямуни.

¹⁷ Правило Паніні 4.1.106.

¹⁸ Теперішня назва Раджагріха.

¹⁹ Граматичне пояснення до утворення слова «Паталіпутра», сутра Паніні 4.2.123.

²⁰ При перекладі із санскриту слово «даттака» означає дитину, яку віддали рідні батьки.

Але була й інша історія, в яку вірили. Нібито дехто, на ім'я Даттака, був проклятий роздратованим Трьохоким [Шівую], коли під час святкування благословення вагітної жінки, він проявив зневагу, [розвернувшись] до нього ногами, і був перетворений в жінку. Але згодом він отримав благословення і став знову чоловіком. Ним, обізнаним в обох [статях: чоловічій та жіночій], і був створений окремо [розділ про мистецтво повій].

Репліка опонента:

Якщо те, що написав окремо [Даттака] було проговорено Бабхрав'єю, то що тоді нового він продемонстрував у своїх сутрах?

Відповідь Яшодхари:

Те, за рахунок чого він [Даттака] вважався знавцем смаків і чоловіків і жінок. Коли цей сенс був викладений у вигляді науки і був визнаний, тоді Ватсьяяна сказав, що оскільки Даттака був знавцем смаків і чоловіків і жінок, за дорученням [повій із Паталіпутри склав окремо шостий розділ].

У зв'язку з цим, Чараяна окремо промовив Загальний розділ.

(1.1.12) Суварнанабха промовив Розділ про секс. (1.1.13)

Ґхотакамука промовив Розділ про зваблення дівчат. (1.1.14)

Ґонардхія промовив Розділ про дружин. (1.1.15) Ґонікапутра

промовив Розділ щодо чужих дружин. (1.1.16) Кучумара промовив

Розділ по таємне. (1.1.17) Так наука про каму була оголошена по частинах [та з часом] частково втрачена. (1.1.8) Оскільки ті частини

науки, що були викладені Даттакою та іншими стосувалися одного

[предмету], а також через те, що створене Бабхрав'єм було важко

опанувати через великий розмір, тож в цій ситуації і була створена ця

«Камасутра», що зібрала всі сенси в невелику книгу. (1.1.19)

Оскільки «Даттака створив окремо розділ про мистецтво повій» Чараяна та інші теж ґрунтовно розповіли окремо [кожен свій розділ]. [Кажучи] «ґрунтовно» [йдеться про те, що вони] пояснили свої думки в книжках. І [Ватсьяяна] в своїй книзі продемонструє [це] в кожному [влучному] місці.

В сутрі, що починається словами «**Таким чином, наука про каму**» – [автор] розповів про [мотивацію написання] своєї книги, щодо науки про каму, яка була оголошена Бабхрав'єм. «**По частинах**» – [мається на увазі], що [наука] була створена частина за частиною. «**Частково втрачена**» - трохи втрачена, бо зустрічається несистемно. Було втрачено саме те, що створено ще Нандіном та іншими – такий тут сенс.

«**В цій ситуації**» – в процесі [розвитку] науки. «**Ті частини науки**» – та [наука], що складається з частин. Вважаючи, що існують різні частини вчення про каму [слід сказати], що неможливо пізнати науки повністю, пізнаючи лише окрему частину, оскільки її сенс міститься у кожній частині. «**Що створене Бабхрав'єм**» – автор розповів, що насилу можна вивчити науку в тому вигляді, у якому вона була викладена Бабхрав'єм, оскільки у повному обсязі вона неосяжна і це демотивує. Тож автор демонструє свій завершений погляд, скоротивши сім окремих частин у невелику книгу в семи розділах, що містять всі сенси. «**Ця**» – та [книга «Камасутра»], що була предметом його роздумів. «**Викладена**» – викладена повністю.

За допомогою сутри, що починається словами «**Далі повний перелік**» – автор розповість про складові змісту своєї книги.

Далі повний перелік її підрозділів та глав:

1²¹.Стислий огляд науки. (1.1.20) 2. Про опанування трьох цілей життя. (1.1.21) 3. Повний перелік практичних мистецтв. (1.1.22) 4. Про спосіб життя мешканців міста. (1.1.23) 5. Роздуми про обов'язки друзів та вісників чоловіка. (1.1.24)

Так виглядає Перший загальний розділ.

Він містить 5 глав та 5 підрозділів.

6. Визначення щодо задоволення залежно від розмірів [статевих органів], часу [впродовж якого відбувається секс] та характеру [учасників]. (1.1.25) 7. Види прихильності [між чоловіком та жінкою]. (1.1.26) 8. Роздуми про обійми. (1.1.27) 9. Варіанти поцілунків. (1.1.28)

²¹ Зміст містить розділи, глави та підрозділи. В цьому списку нумеруються підрозділи, їхня нумерація проходить наскрізь через всі розділи.

10. Види подряпин нігтями. (1.1.29) 11. Способи укусів зубами. (1.1.30) 12. Звичай [ввічливих проявів] у різних регіонах країни. (1.1.31) 13. Способи зайняття сексом. (1.1.32) 14. Особливі [види] задоволення. (1.1.33) 15. Застосування ударів. (1.1.34) 16. А також об'єднання з цим практика промовляння звуку «сіт». (1.1.35) 17. Про спосіб сексуальної насолоди, при якому жінка виступає в ролі чоловіка. (1.1.36) 18. Про чоловічі способи зближення. (1.1.37) 19. Про оральний секс. (1.1.38) 20. Про початок задоволення та його закінчення. (1.1.39) 21. Види задоволення. (1.1.40) 22. Сварка між закоханими. (1.1.41)

Так виглядає Другий розділ про зайняття сексом.

Він містить 10 глав та 17 підрозділів.

23. Настанова щодо вибору нареченої. (1.1.42) 24. Встановлення стосунків з [новими] родичами. (1.1.43) 25. Завоювання довіри дівчини. (1.1.44) 26. Зближення з дівчиною. (1.1.45) 27. Спостереження за жестами та виразом обличчя. (1.1.46) 28. Домагання одного чоловіка. (1.1.47) 29. Про привернення уваги чоловіка, що сподобався. (1.1.48) 30. Також про здобуття жінкою [чоловіка серед тих, хто] домагається [її]. (1.1.49) 31. Одруження. (1.1.50)

Так виглядає Третій розділ про зваблення дівчат.

Він містить 5 глав та 9 підрозділів.

32. Поведінка єдиної дружини. (1.1.51) 33. Поведінка [дружини] під час від'їзду чоловіка. (1.1.52) 34. Поведінка найстаршої серед дружин чоловіка. (1.1.53) 35. Поведінка наймолодшої серед дружин чоловіка. (1.1.54) 36. Поведінка жінки, що вийшла заміж повторно. (1.1.55) 37. Поведінка [дружини] у разі відсутності любові чоловіка. (1.1.56) 38. Про гарем. (1.1.57) 39. Поведінка чоловіка серед багатьох жінок. (1.1.58)

Так виглядає Четвертий розділ про дружин.

Він містить 2 глави та 8 підрозділів.

40. Визначення щодо жіночих та чоловічих характерів. (1.1.59) 41. Про причини [жіночого] відсторонення. (1.1.60) 42. Чоловіки, що мають успіх серед жінок. (1.1.61) 43. Легкодоступні жінки. (1.1.62) 44. Про засоби знайомства. (1.1.63) 45. Домагання. (1.1.64) 46. Дослідження пристрасті. (1.1.65) 47. Про дії посередниці. (1.1.66) 48. Про бажання господаря. (1.1.67) 49. Про гарем та захист дружин. (1.1.68)

Так виглядає П'ятий розділ щодо чужих дружин.

Він містить 6 глав та 10 підрозділів.

50. Роздуми щодо коханців. (1.1.69) 51. Про підстави для сексу. (1.1.70) 52. Правила привернення уваги. (1.1.71) 53. Про те, як догодити коханцю. (1.1.72) 54. Способи законного набуття прибутку. (1.1.73) 55. Про ознаки відсутності пристрасті. (1.1.74) 56. Як діяти при відсутності пристрасті. (1.1.75) 57. Способи уникнення [відвідувача]. (1.1.76) 58. Про відновлення зв'язку з утраченим [коханцем]. (1.1.77) 59. Способи [отримання] прибутку. (1.1.78) 60. Роздуми з приводу сумнівів про вигоду [повій], її відсутність та мотивацію. (1.1.79) 61. А також про види повій. (1.1.80)

Так виглядає Шостий розділ про мистецтво повій.

Він містить 6 глав та 12 підрозділів.

62. Про привабливість. (1.1.81) 63. Про те, що підкорює. (1.1.82) 64. А також про збуджуючі засоби. (1.1.83) 65. Про повернення втраченої пристрасті. (1.1.84) 66. Способи збільшення [статевого органу]. (1.1.85) 67. А також особливі засоби. (1.1.86)

Так виглядає Сьомий розділ про таємне.

Він містить 2 глави та 6 підрозділів.

Тож маємо 36 глав, 64 підрозділів,²² 7 розділів та 1250 шлок. Так виглядає стиглий огляд науки.

²² Дивно, але якщо підсумувати підрозділи, то виходить 67. Відповідь на запитання чому це так? буду шукати далі в тексті.

«Іі»²³ йдеться про цю книгу. Підрозділи – це те, де промовлені та викладені теми. Повний перелік підрозділів та розділів – це стисле називання [цих тем]. «Стислий огляд науки», «Про опанування трьох цілей життя» – приклади називання теми. Найменування розділів книги походить із тих [тем], про які в них йдеться. Так, як наприклад, [назва] драми «Вбивство Камси».²⁴

Ця книга має два положення - основне дійство, та додаткове.²⁵ Щодо основного дійства – то це те, за рахунок чого утримується чи виникає пристрасть, наприклад [підрозділ] «про обійми». Також це те, за рахунок чого воно пояснюється, наприклад, [розділ] «про секс». Щодо додаткового дійства – то це те, за допомогою чого чоловік та жінка підходять один одному, спосіб за допомогою якого вони зближуються – такий тут сенс. А також те, за рахунок чого воно пояснюється, наприклад, [розділ третій] про зваблення дівчат та далі, до четвертого. В цьому контексті, практика основного та додаткового дійства не може існувати без практики загальних положень, тому насамперед наводиться «Загальний [розділ]». «Розділ про таємне» поміщений у кінець, оскільки в ньому не йдеться про встановлення основного та додаткового дійства. Вони обоє присутні в ньому приховано, через те, що підпорядковані йому. В цій книзі в «Загальному розділі» насамперед приводиться підрозділ «Стислий огляд науки», оскільки тут наука приводиться скорочено.

Сутра, що починається словами «**Таким чином маємо 36 глав**» підбиває підсумок для розуміння сукупності частин та компонентів цієї книги. Оскільки перелічені глави це лише крапля у порівнянні з попереднім [обсягом] науки, то в цій книзі [вони наводяться] для огляду. Перелік підрозділів та розділів [наводиться], щоб не було очікування стосовно інших тем, [що не увійшли до цієї книги]. Кількість шлок [наводиться], аби проінформувати щодо цілого [непошкодженого варіанту тексту] та щодо надлишку [на випадок, якщо текст буде доповнюватися].

Щоб підвести підсумок до попереднього тексту, сказано:

²³ Коментар на сутру 1.1.20.

²⁴ Приклад твору, де через назву передається зміст.

²⁵ Додаткове дійство (āvāra) – це обряди, що вставляють в основне дійство (tantra).

Промовивши це скорочено, згодом це буде розказано з найдрібнішими подробицями, адже для мудреців цього світу бажана як лаконічна розповідь, так і докладна. (1.1.87)

Так завершена перша глава «Стислий огляд науки» першого загального розділу «Камасутри» Ватсьяяни.

Коментар до сутри, що починається словами «Промовивши це скорочено». «Це» – мається на увазі [склад] науки. Тепер після стислого викладення він розповідь детально. А на те, навіщо так упорядковувати книгу? він каже – тому що так до вподоби.

Мудрими вважаються ті в цьому світі, хто кваліфікований в науці. Для них бажано утримувати в свідомості науку і стисло, і розлого. Так, утримання в пам'яті змісту підрозділів, згідно бажання, приводить до ясності, оскільки предмети підрозділів [стають] зрозумілими.

Цим завершена перша глава «Стислий огляд науки» в першому «Загальному розділі», що водночас супроводжується тлумаченням сутр під назвою «Засіб від лихоманки» у вигляді коментаря до «Камасутри» славетного Ватсьяяни у виконанні, засмученого через розлуку з підступною жінкою, Яшодхари на ім'я Індрапада, дане йому вчителем.